

INTERVIEW MET ALAN RALSTON

door Maurits Hoenders

2016: 10 JAAR
STICHTING BEROEPSEER

In 2016 is het tien jaar geleden dat stichting Beroepseer is opgericht. In die tien jaar heeft de stichting zich met hart en ziel ingezet om professionals in de (semi-)publieke sector te ondersteunen en te bemoedigen om naar eer en geweten hun werk te kunnen doen.

Door middel van publicaties, blogs, video's, Goed Werk Hub-bijeenkomsten, Beroepseer-ateliers en Goed Werk-trajecten heeft de stichting duizenden professionals bereikt en geïnspireerd.

Dit jubileum is een mooie gelegenheid om terug te kijken wat tien jaar Beroepseer heeft opgeleverd en de balans op te maken. Daarnaast willen we vooruitkijken: waar staan we? Welke ontwikkelingen zien we om ons heen? Waar willen we vanuit stichting Beroepseer aan bijdragen en hoe?

Ter gelegenheid van het jubileum van Beroepseer vinden verschillende activiteiten en bijeenkomsten plaats. Een van deze activiteiten is een reeks interviews met voortrekkers van stichting Beroepseer waarin ze terugblikken op de afgelopen tien jaar, maar ook hun licht laten schijnen over de uitdagingen voor de toekomst. De zevende gast in deze reeks is Alan Ralston. Hij is psychiater sinds 2001. Tegenwoordig werkt hij op een gesloten afdeling bij Dijk en Duin in Castricum, onderdeel van Parnassia. Daarnaast is Ralston opleider en lid van de ledenraad van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP).

INTERVIEW

Hoe lang bent u al betrokken bij stichting Beroepseer?

Vlak na de oprichting ben ik met de stichting Beroepseer in contact gekomen. Aanleiding was de invoering van het nieuwe zorgstelsel. In dat kader was ik betrokken bij initiatieven 'de GGZ laat zich horen' en 'Zorg geen markt' met als doel op te komen voor vakmanschap en kwaliteit van de zorg. In die tijd heb ik de oprichters van de stichting, Thijs Jansen en Alexandrien van der Burgt ontmoet. Ik heb de activiteiten van de stichting altijd gevolgd en ook een aantal bijeenkomsten die door Beroepseer werd georganiseerd, bijgewoond. Ik herinner me onder andere een manifestatie over de thuiszorg. Meedoen aan acties en manifestaties is altijd mijn focus geweest.

Hoe kijkt u terug op tien jaar stichting Beroepseer?

Voor mij heeft de stichting Beroepseer een sterke meerwaarde gehad door professionele waarden over beroepen heen te verbinden en te versterken en op te komen voor professionele autonomie. Dat voelde als een steun in de rug, omdat ik met vergelijkbare processen bezig was. Enorm belangrijk om kennis en ervaring van

verschillende professionals te bundelen en van elkaar te leren. Stichting Beroepseer had tevens als voordeel dat ze geen belanghebbende was, geen onderdeel van de polder. Ze kon enkel vanuit een onafhankelijke, beschouwende positie professionals helpen om zichzelf te organiseren, trouw te

Alan Ralston

blijven aan de basis. Dat heeft veel betekend voor professionals in zorg en onderwijs. Ik heb er zelf een beetje spijt van dat ik niet meer heb geprofiteerd van de ondersteuning en expertise die de stichting Beroepseer aanbood. Wel heb ik recentelijk mogen bijdragen aan het boek *Het Alternatief voor de zorg* dat eind 2015 verscheen. Dat boek vormt een belangrijke bijdrage aan de discussie over hoe goede zorg eruit ziet door een analyse te geven waar het momenteel knelt en een helder alternatief te schetsen: beroepseer + zorg op maat.

Historisch gezien zit er altijd spanning op de relatie tussen professionals, overheid en maatschappij. In die driehoek beroept de professional zich op autonomie ten opzichte van de overheid. De overheid is op haar beurt dienstbaar aan maatschappij en treedt op als representant, bemiddelaar namens die

maatschappij. Hoe doet de overheid dat? Hoe representatief is de overheid? En hoe democratisch is de overheid in haar optreden? De geschiedenis van professionals gaat verder terug dan de politieke kleur die het toevallig voor het zeggen heeft. Daar moeten professionals zich toe verhouden. Als je nu naar de enquêtes over de zorg kijkt, wil een meerderheid van de bevolking een andere kant op. Professionals hebben dan het gevoel dat ze op dezelfde lijn zitten met burgers, maar niet met de overheid. De vraag is dan: legitimeer ik me rechtstreeks aan de burger of aan de overheid? Stichting Beroepseer werpt licht op de technocratische, economische modus van opereren van de overheid en hoe dat botst met een professionele aanpak en met professionele waarden.

Bij professionele waarden gaat het voor mij om ruimte voor individuele expertise. De beweging die ik de afgelopen jaren waarneem is er een van afkalvend vertrouwen onder invloed van 'economisme', een roep om voortdurende transparantie en cijfermatige verantwoording. De afgelopen jaren is de overheid zich steeds meer gaan bemoeien met professionals en hoe ze hun werk doen. Professionals voelen zich bedreigd in hun autonomie. Tegenstanders zeggen: professionals willen geen rekenschap afleggen. Dat vind ik een drogreden. Professionals willen wel verantwoording afleggen (onderdeel van beroepseer), maar verzetten zich tegen manieren waarop dat nu wordt opgelegd. Dat geldt zeker voor zorg en onderwijs. Wat er tussen zorgverlener en zorgontvanger gebeurt is niet geheel in cijfers te vangen. Ik wil best door een collega of cliënt beoordeeld worden. De getallen die nu worden verzameld in de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) zeggen weinig over de kwaliteit van het werk. Het is aan de beroepsgroep zelf de handschoen op te pakken en aan te geven hoe ze rekenschap af wil leggen. Het gaat om het spanningsveld tussen het persoonlijke vs het algemene, kwaliteit vs kwantiteit. Wie bepaalt wat leidend is? Idealiter bestaat er consensus hierover bij overheid, burgers en professionals.

Zelf werk ik op een gesloten afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis. Dergelijke afdelingen staan te boek als een pittige werkomgeving. Mijn intentie was om daar tijdelijk te werken, maar inmiddels werk ik er al een paar jaar. Het is lastiger om daar psychotherapeutisch aan het werk te gaan. Mijn drive is om recht te doen aan het individu en te handelen in het belang van het individu. Hoe ga je met iemand om? Het gaat erom echt de mens te zien en hoe hij zich verhoudt tot zijn omgeving. Dat is wat mij betreft de kern van ons werk. Persoonlijke betrokkenheid is daarbij van groot belang, een voorwaarde om echt contact te maken. Je brengt jezelf als persoon in. Een zekere overlap tussen je professionele en persoonlijke waarden is noodzakelijk, omdat wie je bent als mens en als professional je niet los van elkaar kunt zien. Werken op een gesloten afdeling brengt een enorme verantwoordelijkheid met zich mee. Er spelen daar zoveel zaken op het vlak van maatschappij en individu: uitstoting, gedwongen opname. Je neemt grote beslissingen over ingrijpende behandelingen die raken aan vrijheid en het al dan niet beperken daarvan. Professionele ethiek speelt een fundamentele rol en vraagt om een zeer zorgvuldige afweging. Daarom bespreken we casuïstiek in teamverband en nemen we gezamenlijk besluiten. Ik vind dat waardevol, omdat je de rijkdom van meerdere perspectieven kunt meenemen. De uitdaging is om in crisissituaties, wanneer je onder hoge druk staat, zorgvuldig te blijven afwegen en ook de omgeving, het netwerk van patiënten erbij te betrekken.

Een ander aspect van beroepseer vind ik dat als je ziet dat er maatschappelijke en politieke ontwikkelingen zijn die impact hebben op jouw werk, je als professional de plicht hebt om maatschappelijk op te treden. Sociale media waren lange tijd een effectief middel om de publieke

opinie te beïnvloeden, inmiddels iets minder. Je moet bereid zijn actie te voeren, activistisch te zijn. Ik ben groot voorstander van solidariteit met mede-professionals zorgbreed, niet specifiek GGZ. Acties gericht op de thuiszorg en fysiotherapie heb ik dan ook van harte ondersteund. Voor mij zijn beroepseer en maatschappelijk engagement sterk met elkaar verbonden. Tegenwoordig houd ik me vooral bezig met burgerinitiatieven waarin ervaringsdeskundigen en professionals met elkaar samenwerken. Een voorbeeld hiervan is Psychosonet (ondersteunend en helpend). Dit zijn inspirerende voorbeelden van allianties tussen professionals en burgers die samen optrekken voor gedeelde waarden en doelen.

Dat is niet vanzelfsprekend, want in de GGZ is de relatie tussen professionals en patiënten van oudsher beladen. Het etiket waanzin is in het verleden bijvoorbeeld politiek misbruikt met verschrikkelijke gevolgen. Dwang, opsluiting, en gebrekkige patiëntenrechten leidden in de jaren '60 tot een tegenbeweging: de 'anti-psihiatrie'. Petra Hunsche heeft een mooi boek over de geschiedenis van de cliëntenbeweging geschreven: *De strijdbare patiënt* (2012). De GGZ kende een aantal emancipatiebewegingen en er ontstonden interessante allianties tussen zorgverleners en patiënten. Ondertussen heeft de GGZ vanuit de maatschappij een bevoegdheid meegekregen om maatschappelijk orde te houden door dwang toe te passen in specifieke situaties. Door die opdracht is er sprake van een machtsrelatie, die drukt op de samenwerking. We zijn de poortwachters van de wilsbekwaamheid en wilsonbekwaamheid maar filosofen kunnen ons nog niet vertellen wat de wil is. Dus het werk zal altijd vragen oproepen. Hierover moeten we met open vizier verantwoording afleggen. Maar vooral dan toch over ethisch en humaan werken.

Wat zijn wat u betreft de uitdagingen voor de komende jaren?

Het zou mooi zijn om de beweging die mede door stichting Beroepseer is ingezet, verbinding over sectoren heen, te verstevigen en meer gestalte te geven, zodat het meer smool krijgt richting maatschappij en politiek. Het is al aardig succesvol, zeker in het licht van de crisisjaren sinds 2008. Blijf tegen de stroom in op genuanceerde, maar stevige wijze je positie innemen en je uitspreken. Blijf met kennis en ervaring professionals ondersteunen. Faciliteer het debat over de impact van maatschappelijke ontwikkeling op je professionele positie. Daarnaast zie ik een uitdaging om de professionele solidariteit tussen beroepsgroepen verder vorm te geven op basis van professionele waarden en beroepseer. Daarmee bundel je de krachten en kan je meer voor elkaar krijgen. Voor de stichting Beroepseer zaak om zorgvuldig te balanceren tussen opkomen voor professionele waarden (waar sta je voor?) en (te veel) politiek engagement. Daarmee kan je onafhankelijkheid onder druk komen te staan